

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Дырэктар Інстытута журналістыкі

_____ С. В. Дубовік _____
(подпіс) (Ініцыялы, прозвішча)

(дата зацвярджэння)

Рэгістрацыйны № УД-_____/р

**Сучасная беларуская мова
Вучэбная праграма для спецыяльнасці:**

Факультэт _____ журналістыкі _____
(назва факультэта)

Кафедра _____ стылістыкі і літаратурнага рэдагавання _____
(назва кафедры)

Курс (курсы) _____ 2 _____

Семестр (семестры) _____ 3-4 _____

Лекцыі _____ 24 _____
(колькасць гадзін)

Экзамен _____ 4 _____
(семестр)

Практычныя (семінарскія)
заняткі _____ 28 _____
(колькасць гадзін)

Залік _____
(семестр)

КСРС
_____ 6 _____
(колькасць гадзін)

Курсавы праект (праца) _____
(семестр)

Усяго аўдыторных
гадзін па дысцыпліне _____ 60 _____
(колькасць гадзін)

Усяго гадзін
па дысцыпліне _____ 120 _____
(колькасць гадзін)

Форма атрымання
вышэйшай адукацыі _____ вочная _____

Склаў(ла) _____ Ю. В. Назаранка, кандыдат філалагічных навук _____
(Ініцыялы, прозвішча, ступень, званне)

2012 г.

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Курс сучаснай беларускай мовы арыентуе выкладчыка на вытлумачэнне з’яў беларускай мовы ў іх структурна-семантычным і функцыянальна-камунікатыўным аспектах, на выяўленне адметных спецыфічных заканамернасцей, якія праяўляюцца на розных узроўнях беларускай мовы, на ўсебаковае вывучэнне беларускай мовы як жывой і рухомай з’явы, дапамагае зразумець яе дынаміку і асноўныя тэндэнцыі развіцця. Метадалагічная база курса мае на мэце правільную і навукова абгрунтаваную прэзентацыю звестак тэарэтычнага характару, скарэкціраваную з улікам ідыяэтычнага нацыянальнага кампанента беларускай мовы, характару і форм яе сувязей з іншымі мовамі, найперш роднаснымі славянскімі.

Практычныя заняткі праводзяцца па тэмах, якія вызначаюцца выкладчыкам і зацвярджаюцца на кафедры. Іх мэта – замацаваць і паглыбіць тэарэтычныя веды. Методыка правядзення практычных заняткаў розная: індывідуальнае, фронтальнае, паслядоўна-лінейнае або выбарчае апытванне; выкананне практыкаванняў на дошцы; работа па гатовых табліцах і схемах; выкананне тэставых заданняў і тэстаў на камп’ютэрах, праслухоўванне і аналіз разнастайных лінгвістычных запісаў і г.д. Важнае значэнне ў працэсе засваення і замацавання ведаў і навыкаў мае лінгвістычны аналіз слоў, словазлучэнняў і сказаў. Для таго, каб лінгвістычны аналіз стаў сапраўдным эфектыўным навучальным сродкам, выкладчык павінен зыходзіць з адзіных навукова-метадычных прынцыпаў, сістэмнасці і строгай паслядоўнасці тлумачэння моўных з’яў. У залежнасці ад задач, якія ставяцца ў кожным канкрэтным выпадку, лінгвістычны аналіз можа быць вусным ці пісьмовым, частковым ці поўным.

Змест і задачы курса скіраваны на тое, каб сфарміраваць у студэнтаў правільныя навуковыя погляды на ўсю складаную сістэму сучаснай беларускай мовы, дапамагчы ім авалодаць яе літаратурнымі нормамі, набыць устойлівыя навыкі самастойнага аналізу лінгвістычных фактаў і з’яў, удасканаліць сістэму звязнага маўлення, пастаянна павышаць арфаграфічную і пунктуацыйную пісьменнасць.

У выніку вывучэння курса сучаснай беларускай мовы **студэнты павінны ведаць:**

- тыпалагічную і генетычную характарыстыку беларускай мовы;
- функцыянальныя стылі сучаснай беларускай мовы;
- літаратурныя нормы сучаснай беларускай мовы;
- асноўныя тэрміны, паняцці і катэгорыі сучаснай беларускай мовы;
- умовы і формы моўнай камунікацыі.

Павінны **ўмець:**

- валодаць вуснай і пісьмовай разнавіднасцямі сучаснай беларускай літаратурнай мовы;
- карыстацца асноўнымі моўнымі паняццямі і тэрмінамі ў іх сістэмна-структурных сувязях;
- валодаць маўленчай дзейнасцю ў сістэме стылёва-функцыянальных асаблівасцей беларускай літаратурнай мовы;
- карыстацца асноўнымі метадамі лінгвістычнага аналізу;
- валодаць метадыкай рэферыравання тэксту і яго перакладу на беларускую мову.

МАРФАЛОГІЯ

Марфалогія як раздзел граматыкі, яе прадмет і задачы. Сувязь марфалогіі з іншымі раздзеламі мовазнаўства (фанетыкай і фаналогіяй, лексікалогіяй і словаўтварэннем, сінтаксісам). Асноўныя граматычныя паняцці і адзінкі: граматычная форма, граматычны спосаб, граматычны сродак, граматычнае значэнне і граматычная катэгорыя. Асноўныя спосабы і сродкі выражэння граматычных значэнняў у беларускай мове. Класіфікацыйныя (лексіка-граматычныя) і словазмяняльныя граматычныя катэгорыі. Класіфікацыя граматычных катэгорый паводле тыпаў апазіцый граматычных значэнняў: бінарныя і небінарныя, эквівалентныя і прыватныя катэгорыі. Парадыгматычны і функцыянальны падыходы да вывучэння граматычных адзінак. Прынцыпы і крытэрыі аб'яднання слоў у лексіка-граматычныя класы – часціны мовы. Сістэма часцін мовы ў беларускай мове. Спрэчныя пытанні класіфікацыі часцін мовы. Пераходныя з'явы ў сістэме часцін мовы.

НАЗОЎНІК

Назоўнік як часціна мовы. Семантыка-камунікатывная адметнасць і граматычныя асаблівасці назоўніка як носбіта агульнага значэння прадметнасці. Назоўнікі агульныя і ўласныя, канкрэтныя і абстрактныя, адушаўленыя і неадушаўленыя, асабовыя, зборныя, рэчывыя; сінгулятывы, іх семантычныя і граматычныя асаблівасці.

Сістэма граматычных катэгорый назоўніка: катэгорыі роду, ліку і склону. Катэгорыя роду назоўнікаў. Значэнне і сродкі выражэння граматычных значэнняў мужчынскага, жаночага і ніякага роду. Пытанне аб назоўніках агульнага роду ў беларускай мове. Граматычны род абрэвіатур. Род марфалагічна нязменных назоўнікаў. Разыходжанні ў граматычным родзе некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Катэгорыя ліку назоўнікаў. Значэнне і сродкі выражэння лікавага супрацьпастаўлення. Адзіночэлікавыя і множалікавыя назоўнікі. Несупадзенне ў граматычным ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Катэгорыя склону назоўнікаў. Сістэма склону назоўнікаў у сучаснай беларускай мове. Сродкі выражэння склонавых значэнняў у беларускай мове. Роля прыназоўнікаў у выражэнні склонавых значэнняў. Скланенне назоўнікаў. Словазменная парадыгма назоўніка. Назоўнікі першага, другога і трэцяга скланенняў, рознаскланяльныя і нескланяльныя назоўнікі; назоўнікі ад'ектыўнага і змешанага тыпаў скланення. Склонавыя канчаткі назоўнікаў розных тыпаў скланення. Асаблівасці выкарыстання назоўнікаў і іх склонавых форм у тэкстах розных стыляў.

ПРЫМЕТНІК

Прыметнік як часціна мовы. Семантыка-камунікатывная адметнасць і граматычныя катэгорыі прыметніка як носбіта непрацэсуальнай прыметы. Разрады прыметнікаў: якасныя, адносныя і прыналежныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя формы. Асаблівасці ўтварэння і ўжывання прыналежных прыметнікаў. Пераход прыметнікаў з аднаго разраду ў іншы. Поўныя і кароткія формы якасных прыметнікаў, іх ужыванне і сінтаксічная роля. Ступені параўнання якасных прыметнікаў, іх значэнне і ўтварэнне. Пытанне аб граматычным статусе катэгорыі ступеней параўнання прыметнікаў у беларускай мове. Асаблівасці катэгорыі ступеней параўнання прыметнікаў у беларускай мове ў параўнанні з рускай мовай. Выкарыстанне прыметнікаў розных разрадаў у тэкстах розных стыляў як сродку слоўнага жывапісу, сродку інфармацыйнай, класіфікацыйнай характарыстыкі прадметаў.

ЛІЧЭБНІК

Лічэбнік як часціна мовы. Семантычныя асаблівасці і спецыфіка граматычных катэгорый лічэбнікаў як слоў з колькасна-лікавым значэннем. Разрады лічэбнікаў паводле значэння і структуры. Колькасныя (уласнаколькасныя і зборныя) лічэбнікі, асаблівасці іх сінтаксічнай спалучальнасці з назоўнікамі. Дробавыя лічэбнікі, іх семантычныя і структурныя асаблівасці. Пытанне аб парадкавых лічэбніках і іх месцы ў сістэме часцін мовы, асаблівасці семантыкі і ўтварэння. Простыя, складаныя і састаўныя лічэбнікі, іх структура. Скланенне лічэбнікаў розных разрадаў. Няпэўнаколькасныя словы.

Займеннік

Займеннік як часціна мовы. Пытанне аб месцы займеннікаў у сістэме часцін мовы. Семантычная класіфікацыя займеннікаў. Разрады займеннікаў паводле лексічнага значэння: асабовыя, зваротны, прыналежныя, указальныя, азначальныя, пытальныя, адносныя, адмоўныя, няпэўныя (неазначальныя).

Дзеяслоў

Дзеяслоў як часціна мовы. Асаблівасці семантыкі і граматычная адметнасць дзеяслова як носбіта працэсуальнай прыметы. Граматычныя катэгорыі і граматычныя формы дзеяслова. Неазначальная форма дзеяслова (інфінітыў), яе ўтварэнне, граматычнае значэнне, марфалагічныя адзнакі і сінтаксічныя функцыі. Інфінітыў як назва дзеяння. Асновы дзеяслова: інфінітыва і цяперашняга (будучага простага) часу. Катэгорыя трывання дзеяслова. Дзеясловы закончанага і незакончанага трывання, іх лексіка-граматычныя асаблівасці і спосабы ўтварэння. Аднатрывальныя і двухтрывальныя дзеясловы. Зваротныя дзеясловы, іх утварэнне і лексіка-граматычная адметнасць.

Катэгорыя стану дзеяслова. Пытанне пра стан дзеяслова ў сучаснай лінгвістыцы. Незалежны і залежны стан дзеяслова, спосабы і сродкі выражэння станавых значэнняў. Стан і зваротнасць-незваротнасць дзеясловаў. Суадноснасць парадыгм дзеясловаў незалежнага і залежнага стану. Катэгорыя ладу дзеяслова як словазменная дзеяслоўная катэгорыя. Катэгорыя часу дзеяслова. Формы дзеясловаў цяперашняга, прошлага і будучага (простага і складанага) часу і іх значэнне. Катэгорыі роду і ліку дзеяслова. Катэгорыя асобы дзеяслова. Граматычныя значэнні першай, другой і трэцяй асобы адзіночнага і множнага ліку, іх выражэнне і ўжыванне. Выкарыстанне ў мове форм адной асобы са значэннем другой. Спражэнне дзеясловаў. Сістэма асабовых канчаткаў дзеясловаў першага і другога спражэння. Спосабы вызначэння спражэнняў дзеясловаў. Рознаспрагальныя дзеясловы.

Дзеепрыметнік як дзеяслоўна-іменная форма. Граматычная характарыстыка дзеепрыметнікаў. Пытанне аб месцы дзеепрыметнікаў у сістэме часцін мовы. Семантычная, граматычная і сінтаксічная суадноснасць дзеепрыметнікаў з дзеясловамі і прыметнікамі. Дзеепрыметнікі незалежнага і залежнага стану, цяперашняга і прошлага часу, іх значэнні, спосабы ўтварэння, асаблівасці ўжывання ў сучаснай беларускай мове (у параўнанні з рускай). Пераходнасць/непераходнасць дзеясловаў і асаблівасці ўтварэння дзеепрыметнікаў розных разрадаў. Поўныя і кароткія формы дзеепрыметнікаў залежнага стану і іх ужыванне. Ад'ектывацыя і субстантывацыя дзеепрыметнікаў.

Дзеепрыслоўе як дзеяслоўна-прыслоўная форма. Граматычная характарыстыка дзеепрыслоўя. Суадноснасць дзеепрыслоўяў з дзеясловамі і прыслоўямі. Дзеепрыслоўе і інфінітыў. Граматычныя катэгорыі дзеепрыслоўяў. Утварэнне дзеепрыслоўяў незакончанага і закончанага трывання. Ужыванне дзеепрыслоўяў у сучаснай беларускай літаратурнай мове. Адвербіялізацыя дзеепрыслоўяў.

Дзеясловы як база для ўтварэння слоў іншых часцін мовы (назоўнікаў, прыметнікаў, прыслоўяў, слоў катэгорыі стану, мадальных слоў, прыназоўнікаў, злучнікаў, часціц, звязак, выклічнікаў). Пераход дзеясловаў у іншыя часціны мовы.

Прыслоўе

Прыслоўе як часціна мовы. Семантычныя асаблівасці і граматычная адметнасць прыслоўяў як слоў са значэннем прыметы дзеяння ці прыметы прыметы. Ступені параўнання (вышэйшая і найвышэйшая) якасных прыслоўяў, іх утварэнне і ўжыванне. Спосабы ўтварэння прыслоўяў.

Безасабова-прэдыкатыўныя словы

Пытанне аб безасабова-прэдыкатыўных словах (словах катэгорыі стану) у лінгвістычнай літаратуры, іх семантычныя, марфалагічныя, словаўтваральныя, сінтаксічныя адметнасці. Безасабова-прэдыкатыўныя словы і прыслоўі: агульныя і

адметныя адзнакі.Разрады безасабова-прэдыкатыўных слоў паводле значэння.Ступені параўнання безасабова-прэдыкатыўных слоў.

Мадальныя словы

Пытанне аб мадальных словах у мовазнаўстве. Сінтаксічная аснова выдзялення мадальных слоў у асобную групу. Месца мадальных слоў у сістэме часцін мовы. Іншыя часціны мовы як крыніца папаўнення групы мадальных слоў у беларускай мове. Адрозненне мадальных слоў ад слоў іншых часцін мовы. Разрады мадальных слоў паводле значэння, іх роля ў тэксце.

Службовыя часціны мовы

Агульная характарыстыка службовых слоў. Супрацьпастаўленне службовых слоў паўназначным на аснове функцыі ў сказе.Класіфікацыя службовых слоў паводле граматычных значэнняў і функцый у сказе. Прыназоўнікі і злучнікі як непаўназначныя службовыя часціны мовы.

Прыназоўнікі

Прыназоўнікі як службовыя словы, іх семантычныя, марфалагічныя і сінтаксічныя адзнакі. Функцыі прыназоўнікаў. Класіфікацыя паводле паходжання і структуры. Вытворныя і невытворныя прыназоўнікі. Простыя, складаныя і састаўныя прыназоўнікі. Значэнні прыназоўнікаў. Ужыванне прыназоўнікаў з ускоснымі склонамі назоўнікаў. Сінаніміка прыназоўнікаў.Некаторыя асаблівасці ўжывання прыназоўнікаў у СБМ.

Злучнікі

Злучнікі як службовыя словы, іх семантычныя і граматычныя адзнакі. Класіфікацыя злучнікаў паводле функцыянальнага значэння: злучальныя і падпарадкавальныя злучнікі. Разрады злучнікаў паводле паходжання, саставу, спосабу ўжывання.Вытворныя злучнікі, спосабы іх утварэння.Ужыванне іншых часцін мовы (займеннікаў, прыслоўяў, часціц, мадальных слоў) у функцыі злучнікаў.

Звязкі

Пытанне аб звязках у лінгвістычнай літаратуры. Пераход у разрад звязак дзеясловаў з аслабленым лексічным значэннем.Тыпы звязак паводле лексіка-граматычнага значэння: абстрактныя (незнамянальныя), паўабстрактныя (паўзнамянальныя), знамянальныя.

Часціцы

Часціцы як непаўназначная часціна мовы. Семантычныя і граматычныя асаблівасці часціц. Месца часціц у сістэме часцін мовы.Разрады часціц паводле іх функцыянальнага значэння: семантычныя, мадальныя і мадальна-валявыя, эмацыянальна-экспрэсіўныя. Словаўтваральныя і формаўтваральныя часціцы.Разрады часціц паводле паходжання. Структура часціц. Састаўныя часціцы як сродак экспрэсіі. Утварэнне састаўных часціц.Роля часціц у тэксце.

Выклічнікі

Месца выклічнікаў у сістэме часцін мовы, іх адрозненне ад паўназначных і непаўназначных слоў.Разрады выклічнікаў паводле значэння.Разрады выклічнікаў паводле паходжання. Невытворныя і вытворныя выклічнікі. Суадносіны вытворных выклічнікаў з назоўнікамі, дзеясловамі, прыслоўямі. Выклічнікі-запазычаныя з іншых моў. Структурныя тыпы выклічнікаў.Пераход у выклічнікі слоў з іншых часцін мовы (інтэр'ектывацыя). Выклічнікі як база для ўтварэння слоў паўназначных часцін мовы і часціц.

Гукаперайманні

Гукаперайманні, іх функцыі ў сказе і тэксце. Падабенства і адрозненне гукаперайманняў ад выклічнікаў. Пытанне аб статусе гукаперайманняў як лексічных адзінак (слоў). Лексічная, марфалагічная і сінтаксічная характарыстыка гукаперайманняў.

СІНТАКСІС

Прадмет і задачы сінтаксісу. Сінтаксіс сярод лінгвістычных дысцыплін. Паняцце сінтаксічнай сувязі. Асноўныя віды сінтаксічнай сувязі: злучэнне (паратаксіс) і падпарадкаванне (гіпатаксіс). Паняцце спалучальнасці. Семантычная, сінтаксічная, лексічная спалучальнасць слоў у беларускай мове. Спалучальнасныя ўласцівасці розных часцін мовы. Сістэма сінтаксічных адзінак: сінтаксема, словазлучэнне, просты сказ, складаны сказ, складанае сінтаксічнае цэлае (звышфразовае адзінства), тэкст.

Словазлучэнне

Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка. Дыферэнцыяльныя прыметы словазлучэння. Адрозненні словазлучэння ад слова і сказа. Будова, значэнне і функцыі словазлучэнняў. Класіфікацыя словазлучэнняў у сучаснай лінгвістычнай літаратуры: свабодныя / несвабодныя; прэдыкатыўныя / непрэдыкатыўныя; простыя / складаныя. Лексіка-граматычныя тыпы словазлучэнняў: назоўнікавыя, прыметнікавыя, лічэбнікавыя, займеннікавыя, дзеяслоўныя і прыслоўныя. Сінтаксічна непадзельныя словазлучэнні ў сучаснай беларускай мове: структура, значэнне, функцыі. Сінтаксічная сувязь кампанентаў непрэдыкатыўных словазлучэнняў: злучальная (паратаксічная) і падпарадкавальная (гіпатаксічная). Асаблівасці і нацыянальная адметнасць дапасавання і кіравання ў беларускай літаратурнай мове.

Сказ

Паняцце сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы сказа: камунікацыйнасць, прапазіцыйнасць, прэдыкатыўнасць, граматычная і інтанацыйная аформленасць, сэнсавая закончанасць і самастойнасць. Прэдыкатыўнасць як асноўная сінтаксічная катэгорыя сказа. Граматычнае значэнне і граматычная форма сказа. Сінтаксічная мадэль і структурная схема сказа. Класіфікацыя сказаў: *паводле будовы* – простыя і складаныя; *паводле мадальнасці* – сцвярджалныя і адмоўныя; *паводле мэты выказвання* – апавядальныя, пыталыныя і пабуджалыныя; *паводле інтанацыі* – няклічныя і клічныя; *паводле структурнай арганізацыі* – члянімыя і нечлянімыя; *паводле колькасці саставаў* – аднасастаўныя і двухсастаўныя; *паводле наяўнасці / адсутнасці пашыральных прэдыкатыўнай асновы сказа* – развітыя і неразвітыя; *паводле наяўнасці / адсутнасці структурна неабходных кампанентаў* – поўныя і няпоўныя; *паводле наяўнасці / адсутнасці элементаў ускладнення* – ускладненыя і няўскладненыя.

Просты сказ

Паняцце простага сказа (ПС). Дыферэнцыяльныя прыметы ПС. ПС як манапрэдыкатыўная адзінка. Фармальная арганізацыя ПС. Традыцыйнае вучэнне аб членах сказа. Галоўныя і даданыя члены сказа. Прэдыкатыўная аснова ПС. Суадносіны дзейніка і выказніка ў фармальнай структуры сказа. Структурныя тыпы дзейніка і выказніка і спосабы іх выражэння ў СБМ. Сувязь выказніка з дзейнікам, яе віды і рэалізацыя ў сказе. Праблема аднародных дзейнікаў і выказнікаў. Даданыя члены сказа: дапаўненне (прамае / ускоснае); азначэнне (дапасаванае / недапасаванае); акалічнасць (месца, часу, прычыны, мэты і пад.). Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя, дэтэрмінаваныя і недэтэрмінаваныя даданыя члены сказа.

Лінгвістычны статус аднасастаўных сказаў. Традыцыйная класіфікацыя аднасастаўных сказаў, крытэрыі іх размежавання. Дзеяслоўна-адвербіяльныя (выказнікавыя) сказы: пэўна-асабовыя, абагульнена-асабовыя, няпэўна-асабовыя, безасабовыя, інфінітыўныя. Субстантыўныя (дзейнікавыя) сказы: намінатыўныя, назывныя, вакатыўныя, генітыўныя, канструкцыі з “назоўным уяўленнем”.

Сказы з аднароднымі членамі. Сказы з адасобленымі членамі сказа. Умовы адасаблення членаў сказа. Сінтаксічная сувязь пры адасабленні: паўпрэдыкатыўная, паясняльная. Тыпы адасобленых кампанентаў. Сказы з параўнальнымі зваротамі. Структура, тыпы, значэнне, функцыі параўнальных зваротаў у сказе. Сказы з пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі, іх структура і функцыі. Размежаванне пабочных і ўстаўных

канструкцый. Агульнае і адрознае паміж пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі. Сказы са звароткам. Структура, функцыі і значэнне зваротка ў сказе.

Складаны сказ

Паняцце складанага сказа. Семантычная, фармальная і камунікацыйная арганізацыя складанага сказа. Граматычнае значэнне і граматычная форма складаных сказаў. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж прэдыкатыўнымі часткамі складаных сказаў, сродкі іх выражэння (інтанацыя, злучнікі і злучальныя словы).

Прынцыпы класіфікацыі складаных сказаў. Асноўныя падыходы да класіфікацыі складаных сказаў. Паняцце складаназлучанага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы складаназлучаных сказаў. Складаназлучаныя сказы са спалучальнымі, размеркавальнымі, супраціўнымі, далучальнымі злучнікамі. Паняцце складаназалежнага сказа. Падыходы да класіфікацыі складаназалежных сказаў: функцыянальны, марфалагічны, фармальны, структурна-семантычны.

Паняцце бяззлучнікавага складанага сказа. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж прэдыкатыўнымі часткамі бяззлучнікавых сказаў і спосабы іх выражэння. Бяззлучнікавыя сказы ў складанай будовы.

Камбінаваныя складаныя сказы. Разнавіднасці камбінаваных сказаў, іх структура і значэнне. Сувязь прэдыкатыўных частак у камбінаваных складаных сказах. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж часткамі камбінаваных сказаў і спосабы іх выражэння.

СКЛАДАНАЕ СІНТАКСІЧНАЕ ЦЭЛАЕ (ССЦ)

Складанае сінтаксічнае цэлае (звышфразовае адзінства, праявіная страфа) як мінімальная адзінка тэксту. Асноўныя крытэрыі вылучэння ССЦ: лагічны, семантычны, граматычны. Паняцце мікратэмы. ССЦ і абзац.

Сродкі міжфразавай сувязі на ўзроўні ССЦ: уласна лексічныя, лексіка-граматычныя, граматычныя. Віды сувязі ў ССЦ: ланцужковая, паралельная, далучальная, змешаная. Тыпы рэматычнай дамінанты ССЦ: прадметная, якасная, статальная, акцыянальная, статальна-дынамічная, імпрэсіўная, сінкрэтычная. Семантычная і структурная арганізацыя складанага сінтаксічнага цэлага. Камунікатыўная арганізацыя складанага сінтаксічнага цэлага. Тэма-рэматычная структура складанага сінтаксічнага цэлага.

Тэкст

Тэкст як сінтаксічная адзінка. Паняцце тэксту і дыскурсу. Катэгорыі тэксту. Структура тэксту, тыпы сувязі ў ім, сродкі яе рэалізацыі. Асаблівасці арганізацыі тэкстаў розных стыляў. Функцыянальна-сэнсавая тыпалогія тэкстаў: апавяданне, апісанне, разважанне. Семантыка-сінтаксічная адметнасць іх арганізацыі. Тэкст і актуальнае члененне. Камунікацыйная арганізацыя тэксту.

Пунктуацыя

Прадмет і задачы пунктуацыі. 3 гісторыі беларускай пунктуацыі. Пунктуацыя, семантычная і фармальная структура сказа і яго сэнс. Пунктуацыя і інтанацыйнае афармленне сказа. Пунктуацыйныя нормы. Пунктуацыйныя варыянты. Класіфікацыя знакаў прыпынку. Агульная характарыстыка знакаў прыпынку і асноўных правіл іх пастапоўкі.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

№п/п	Назвы раздзелаў, тэм	Колькасць аўдыторных гадзін				
		Аўдыторныя				Самаст. работа
		Лекцыі	Практыч., семінар.	Лаб. заняткі	КСР	
1.	Марфалогія	10	14		2	
2.	Сінтаксіс	14	14		4	

Асноўная і дадатковая літаратура

Асноўная літаратура

1. Беларуская мова. Фанетыка. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія. Лексікалогія. Лексікаграфія. Фразеалогія. Марфемная будова слова. Словаўтварэнне. Марфалогія. Сінтаксіс. Пунктуацыя. Мінск, 1994.
2. Беларуская мова: хрэстаматыя / Аўт.-склад. З.І. Бадзевіч і інш. Мінск, 2005.
3. Беларуская мова: Энцыклапедыя / Пад рэд. А.Я. Міхневіча. Мінск, 1994.
4. Булахаў, М.Г. Прыметнік у беларускай мове / М.Г. Булахаў. Мінск, 1964.
5. Бурак, Л.І. Сучасная беларуская мова. Сінтаксіс. Пунктуацыя / Л.І. Бурак. Мінск, 1987.
6. Бурак, Л.І., Красней, В.П., Лазоўскі, У.М. Сучасная беларуская мова. Практычныя заняткі / Л.І. Бурак, В.П. Красней, У.М. Лазоўскі. Мінск, 1989.
7. Васілеўскі, М.С. Дзеяслоўнае словаўтварэнне: адыменныя суфіксальныя лексемны / М.С. Васілеўскі. Мінск, 1985.
8. Васілеўскі, М.С. Прадуктыўныя тыпы дзеясловаў у сучаснай беларускай мове / М.С. Васілеўскі. Мінск, 1970.
9. Вярхоў, П.В. Лічэбнік у беларускай мове (параўнальна з рускай і ўкраінскай мовамі) / П.В. Вярхоў. Мінск, 1961.
10. Граматыка беларускай мовы. У 2 ч. Ч. 1. Мінск, 1962, Ч. 2. Мінск, 1966.
11. Жыдовіч, М.А. Назоўнік у беларускай мове / М.А. Жыдовіч. Мінск, 1969.
12. Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу: для студэнтаў філал. фак. / Аўт.-склад.: З.І. Бадзевіч [і інш.]. Мінск, 2005.
13. Кароткая граматыка беларускай мовы. Фаналогія. Марфаланогія. Марфалогія. Ч. 1. Мінск, 2007.

Дадатковая літаратура

14. Лепешаў, І.Я. Сучасная беларуская літаратурная мова: спрэчныя пытанні: Дапаможнік / І.Я. Лепешаў. Гродна, 2002.
15. Лукашанец, А.А. Словаўтварэнне і граматыка / А.А. Лукашанец. Мінск, 2001.
16. Малажай, Г.М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г.М. Малажай. Мінск, 1992.
17. Міхневіч, А.Я. Праблемы семантыка-сінтаксічнага даследавання беларускай мовы / А.Я. Міхневіч. Мінск, 1976.
18. Наркевіч, А.І. Назоўнік. Граматычныя катэгорыі і формы / А.І. Наркевіч. Мінск, 1976.
19. Рамза, Т.Р. Сінтаксіс. Просты сказ: Курс лекцый / Т.Р. Рамза. Мінск, 2002.
20. Рамза, Т.Р. Сінтаксіс: Тэарэтычны курс: Вучэб. дапаможнік / Т.Р. Рамза. Мінск, 2003.
21. Сучасная беларуская літаратурная мова. Марфалогія / пад рэд. М.С. Яўневіча. Мінск, 1997.
22. Сямешка, Л.І., Шкраба, І.Р., Бадзевіч, З.І. Курс беларускай мовы / Л.І. Сямешка, І.Р. Шкраба, З.І. Бадзевіч. Мінск, 1996.
23. Шакун, Л.М. Словаўтварэнне / Л.М. Шакун. Мінск, 1978.
24. Шуба, П.П. Сучасная беларуская мова. Марфаланогія. Марфалогія / П.П. Шуба. Мінск, 1987.
25. Яўневіч, М.С., Сцяцко, П.У. Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы / М.С. Яўневіч, П.У. Сцяцко. Мінск, 2006.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
Сучасная беларуская мова			
Сучасная руская мова			

ЗМЭНЫ І ДАПАЎНЕННІ ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
на ____/____ вучэбны год

№№ п/п	Змены і дапаўненні	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на пасяджэнні кафедры
(пратакол № ____ ад _____ 200_ г.)

Загадчык кафедры

_____	_____	_____
(ступень, званне)	(подпіс)	(Ініцыялы, прозвішча)

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Дэкан факультэта

_____	_____	_____
(ступень, званне)	(подпіс)	(Ініцыялы, прозвішча)

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТКА

Нумар раздзела, тэмы, заняткаў	Назва раздзела, тэмы, заняткаў; пералік пытанняў для вывучэння	Колькасць аўдыторных гадзін				Матэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		лекцыі	практычныя (семінарыя) заняткі	лабараторныя заняткі	кіруемая самастойная работа студэнта			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	МАРФАЛОГІЯ	10	14		2			
1.1	Прадмет і задачы марфалогіі.	2						
1.2.1	1. Марфалогія як раздзел граматыкі, яе прадмет і задачы. Сувязь марфалогіі з іншымі раздзеламі мовазнаўства (фанетыкай і фаналогіяй, лексікалогіяй і словаўтварэннем, сінтаксісам). 2. Асноўныя граматычныя паняцці і адзінкі: граматычная форма, граматычны спосаб, граматычны сродак, граматычнае значэнне і граматычная катэгорыя. 3. Прынцыпы і крытэрыі аб'яднання слоў у лексіка-граматычныя класы – часціны мовы. Сістэма часцін мовы ў беларускай мове. Спрэчныя пытанні класіфікацыі часцін мовы. Пераходныя з'явы ў сістэме часцін мовы.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[3], [4], [6], [7]-[14], [21], [22], [24]	Пісьмовы тэст
1.2	Назоўнік як часціна мовы.	2	2					
1.2.1	1. Семантыка-камунікацыйная адметнасць і граматычныя асаблівасці назоўніка як носьбіта					Электронны падручнік,	[1]-[3], [6], [11], [13],	Пісьмовы тэст

	агульнага значэння прадметнасці. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў як адлюстраванне ўзаемасувязі лексікі і марфалогіі. Назоўнікі агульныя і ўласныя, канкрэтныя і абстрактныя, адушаўленыя і неадушаўленыя, асабовыя, зборныя, рэчыўныя; сінгулятывы, іх семантычныя і граматычныя асаблівасці. 2. Сістэма граматычных катэгорый назоўніка: катэгорыі роду, ліку і склону. Катэгорыя роду назоўнікаў. Значэнне і сродкі выражэння граматычных значэнняў мужчынскага, жаночага і ніякага роду. 3. Катэгорыя ліку назоўнікаў 4. Катэгорыя склону назоўнікаў. Сістэма склонаў назоўнікаў у сучаснай беларускай мове. Пытанне аб значэннях склонавых форм у лінгвістычнай літаратуры. Сродкі выражэння склонавых значэнняў у беларускай .Асаблівасці выкарыстання назоўнікаў і іх склонавых форм у тэкстах розных стыляў.					курс лекцый	[14], [18], [21], [22], [24]	
1.3	Прыметнік як часціна мовы.		2					
2.3.1	1. Прыметнік як часціна мовы. Семантыка-камунікатыўная адметнасць і граматычныя катэгорыі прыметніка як носьбіта непрацэсуальнай прыметы. 2. Разрады прыметнікаў: якасныя, адносныя і прыналежныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя формы. 3. Пераход прыметнікаў з аднаго разраду ў іншы. 4. Скланенне якасных, адносных і прыналежных прыметнікаў. Пытанне аб аб'ёме словазменнай парадыгмы прыметнікаў розных разрадаў..					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [13], [14], [21], [22], [24]	Пісьмовы тэст
1.4	Лічэбнік як часціна мовы.	2	1					
2.4.1	1. Семантычныя асаблівасці і спецыфіка граматычных катэгорый лічэбнікаў як слоў з колькасна-лікавым значэннем.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [21], [22], [24]	Гутарка па праблемных пытаннях

	2. Разрады лічэбнікаў паводле значэння і структуры. Простыя, складаныя і састаўныя лічэбнікі, іх структура. Скланенне лічэбнікаў розных разрадаў. Няпэўнаколькасныя словы. 3. Асаблівасці выкарыстання лічэбнікаў у кантэксце. 4. Ужыванне лічэбнікаў у ролі іншых часцін мовы.							ТЭМЫ
1.5	Займеннік як часціна мовы.		1					
2.5.1	1. Семантыка-камунікатыўная і граматычная адметнасць займеннікаў. Семантычная класіфікацыя займеннікаў. Разрады займеннікаў паводле лексічнага значэння: асабовыя, зваротны, прыналежныя, указальныя, азначальныя, пытальныя, адносныя, адмоўныя, няпэўныя (неазначальныя). 2. Марфалагічная класіфікацыя займеннікаў. Разрады займеннікаў паводле суадносін з іншымі часцінамі мовы. Займеннікі-назоўнікі. Катэгорыя роду, адушаўлёнасці-неадушаўлёнасці ў займенніках-назоўніках. Займеннікі-прыметнікі. Займеннікі-лічэбнікі. Займеннікі-прыслоўі. 3. Скланенне займеннікаў розных разрадаў. Варыянты склонавых форм займеннікаў. 4. Пераход іншых часцін мовы ў займеннікі. Пранаміналізацыя і яе роля ва ўтварэнні займеннікаў марфалагічна-сінтаксічным спосабам.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [21], [22], [24]	Вуснае апытванне
1.6	Дзеяслоў як часціна мовы. Сістэма катэгорый і форм дзеяслова.	2	2		2			
2.6.1	1. Асаблівасці семантыкі і граматычная адметнасць дзеяслова як носбіта працэсуальнай прыметы. Граматычныя катэгорыі і граматычныя формы дзеяслова. 2. Неазначальная форма дзеяслова (інфінітыў) 3. Асновы дзеяслова: інфінітыва і цяперашняга (будучага простага) часу. 4. Катэгорыя трывання дзеяслова. Дзеясловы закончанага і незакончанага трывання.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [21], [22], [24]	Пісьмовы тэст

	Аднатрывальныя і двухтывальныя дзеясловы. 5. Зваротныя дзеясловы, іх утварэнне і лексіка-граматычная адметнасць. 6. Катэгорыя стану дзеяслова. 7. Катэгорыя ладу дзеяслова як словазменная дзеяслоўная катэгорыя 8. Катэгорыя часу дзеяслова. Формы дзеясловаў цяперашняга, прошлага і будучага (простага і складанага) часу і іх значэнне. 9. Катэгорыі роду і ліку дзеясловаў, іх формы і спецыфіка функцыянавання ў сістэме форм абвеснага, загоднага і ўмоўнага ладу, цяпершняга, будучага і прошлага часу. 10. Катэгорыя асобы дзеяслова 11. Спражэнне дзеясловаў. Сістэма асабовых канчаткаў дзеясловаў першага і другога спражэння. Спосабы вызначэння спражэнняў дзеясловаў. Рознаспрагальныя дзеясловы. 12. Дзеепрыметнік як дзеяслоўна-іменная форма. Граматычная характарыстыка дзеепрыметнікаў. 13. Дзеепрыслоўе як дзеяслоўна-прыслоўная форма.		2					
1.7	Прыслоўе як часціна мовы. Безасабова-прэдыкатыўныя і мадальныя словы.	2	2					
2.7.1	1. Семантычныя асаблівасці і граматычная адметнасць прыслоўяў як слоў са значэннем прыметы дзеяння ці прыметы прыметы. 2. Ступені параўнання (вышэйшая і найвышэйшая) якасных прыслоўяў, іх утварэнне і ўжыванне. 3. Пытанне аб мадальных словах у мовазнаўстве.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [21], [22], [24]	Камп'ютарны тэст
2.	СІНТАКСІС	14	14		4			
2.1	Прадмет і задачы сінтаксісу.	1	1					
2.1.1	1. Прадмет і задачы сінтаксісу. Сінтаксіс сярод					Электронны	[1]-[4], [6],	Гутарка па

	лінгвістычных дысцыплін. 2. Паняцце сінтаксічнай сувязі. Асноўныя віды сінтаксічнай сувязі: злучэнне (паратаксіс) і падпарадкаванне (гіпатаксіс). Асноўныя віды сінтаксічных адносін: прэдыкатыўныя, непрэдыкатыўныя; паратаксічныя, гіпатаксічныя. Сродкі выражэння сінтаксічнай сувязі ў словазлучэнні, простым сказе, складаным сказе. 3. Паняцце валентнасці, яе тыпы: лагічная, семантычная, сінтаксічная валентнасць; абавязковая (аблігаторная), неабавязковая (факультатыўная) валентнасць. Паняцце дыстрыбуцыі. Валентнасць і дыстрыбуцыя. 4. Паняцце спалучальнасці. Валентнасць і спалучальнасць. Семантычная, сінтаксічная, лексічная спалучальнасць слоў у беларускай мове. Спалучальнасць ўласцівасці розных часцін мовы. 5. Сістэма сінтаксічных адзінак: сінтаксема, словазлучэнне, просты сказ, складаны сказ, складанае сінтаксічнае цэлае (звышфразовае адзінства), тэкст. 6. Асноўныя аспекты апісання сінтаксісу: структурны, камунікацыйны, функцыянальны, семантычны, структура-семантычны, прагматычны, стылістычны. 7. Сучасная беларуская сінтаксічная навука: актуальны стан, праблемы, канцэпцыі.					падручнік, курс лекцый	[10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	праблемных пытаннях тэмы
2.2	Словазлучэнне.	1	1					
2.2.1	1. Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка. Дыферэнцыяльныя прыметы словазлучэння. Адрозненні словазлучэння ад слова і сказа. Будова, значэнне і функцыі словазлучэнняў. Структурная схема і парадыгма словазлучэнняў. 2. Асноўныя падыходы да разумення граматычнай прыроды словазлучэння. Аб'ём паняцця "словазлучэнне". Праблема вылучэння					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	Пісьмовы тэст

	прэдыкатыўных і паратаксічных словазлучэнняў. 3. Класіфікацыя словазлучэнняў у сучаснай лінгвістычнай літаратуры: свабодныя / несвабодныя; прэдыкатыўныя / непрэдыкатыўныя; простыя / складаныя. Лексіка-граматычныя тыпы словазлучэнняў: назоўнікавыя, прыметнікавыя, лічэбнікавыя, займеннікавыя, дзеяслоўныя і прыслоўныя. Сінтаксічна непадзельныя словазлучэнні ў сучаснай беларускай мове: структура, значэнне, функцыі. 4. Сінтаксічная сувязь кампанентаў непрэдыкатыўных словазлучэнняў: злучальная (паратаксічная) і падпарадкавальная (гіпатаксічная). 5. Тыпалогія семантыка-сінтаксічных адносін паміж кампанентамі падпарадкавальнага (гіпатаксічнага) словазлучэння: аб'ектныя, суб'ектныя, азначальныя (атрыбутыўныя), акалічнасныя (сітуацыйныя), камплетыўныя.							
2.3	Сказ: дыферэнцыяльныя прыметы, тыпалогія.	1	1		2			
2.3.1	1. Паняцце сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы сказа: камунікацыйнасць, прапазіцыйнасць, прэдыкатыўнасць, граматычная і інтанацыйная аформленасць, сэнсавая закончанасць і самастойнасць. 2. Прэдыкатыўнасць як асноўная сінтаксічная катэгорыя сказа. Субкатэгорыі прэдыкатыўнасці: мадальнасць, тэмпаральнасць, персанальнасць. 3. Граматычнае значэнне і граматычная форма сказа. Паняцце сінтаксічнай мадэлі сказа. Сінтаксічная мадэль і структурная схема сказа. Сінтаксічная парадыгма (сінтаксічнае поле) сказа. 4. Сінтаксічная сувязь кампанентаў сказа. Разнавіднасці прэдыкатыўнай сувязі: каардынацыя, суразмяшчэнне, прыцягненне. Паўпрэдыкатыўная сувязь. Далучальная сувязь.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	Пісьмовы тэст

	Семантика-сінтаксічныя адносіны паміж кампанентамі сказа, сродкі іх выражэння і спосабы рэалізацыі ў беларускай мове. 5. Класіфікацыя сказаў: паводле будовы – простыя і складаныя; паводле мадальнасці – сцвярдзальныя і адмоўныя; паводле мэты выказвання – апавядальныя, пыталыныя і пабудзальныя; паводле інтанацыі – няклічныя і клічныя; паводле структурнай арганізацыі – члянімыя і нечлянімыя; паводле колькасці саставаў – аднасастаўныя і двухсастаўныя; паводле наяўнасці / адсутнасці пашыральнікаў прэдыкатыўнай асновы сказа – развітыя і неразвітыя; паводле наяўнасці / адсутнасці структурна неабходных кампанентаў – поўныя і няпоўныя; паводле наяўнасці / адсутнасці элементаў ускладнення – ускладненыя і няўскладненыя. 6. Аспекты вывучэння сказа: структурны, семантычны, структурна-семантычны, камунікацыйны, прагматычны і інш.							
2.4	Просты сказ: дыферэнцыяльныя прыметы, тыпалогія.	1	1					
2.4.1	1. Паняцце простага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы простага сказа. Просты сказ як манапрэдыкатыўная адзінка. Суадносіны плана зместу (глыбіннай структуры) і плана выражэння (паверхневай структуры) простага сказа. 2. Фармальная арганізацыя простага сказа. Традыцыйнае вучэнне аб членах сказа. Галоўныя і даданыя члены сказа як канструктыўныя кампаненты фармальнай структуры сказа. Сучасны стан вучэння аб членах сказа. Праблема вылучэння галоўных і даданых членаў сказа ў сучаснай лінгвістыцы. Пашырэнне традыцыйных членаў сказа: сінкрэтычныя члены і дуплексівы, дэтэрмінанты і сітуанты.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	Камп'ютарны тэст

	3. Прэдыкатыўная аснова простага сказа. Суадносіны дзейніка і выказніка ў фармальнай структуры сказа. Вербацэнтрычная канцэпцыя сказа. Структурныя тыпы дзейніка і выказніка і спосабы іх выражэння ў сучаснай беларускай мове. Сувязь выказніка з дзейнікам, яе віды і рэалізацыя ў сказе. Праблема аднародных дзейнікаў і выказнікаў. 4. Даданыя члены сказа: дапаўненне (прамое / ускоснае); азначэнне (дапасаванае / недапасаванае); акалічнасць (месца, часу, прычыны, мэты і пад.). Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя, дэтэрмінаваныя і недэтэрмінаваныя даданыя члены сказа. 5. Сінкрэтызм у сістэме членаў сказа.							
2.5	Аднасастаўныя сказы.	2	2					
2.5.1	1. Лінгвістычны статус аднасастаўных сказаў. Фармальная арганізацыя структурнай асновы аднасастаўных сказаў, яе пашырэнне. 2. Традыцыйная класіфікацыя аднасастаўных сказаў, крытэрыі іх размежавання. Дзеяслоўна-адвербіяльныя (выказніковыя) сказы: пэўна-асабовыя, абагульнена-асабовыя, няпэўна-асабовыя, безасабовыя, інфінітыўныя. Субстантыўныя (дзейніковыя) сказы: намінатыўныя, назыўныя, вакатыўныя, генітыўныя, канструкцыі з “назоўным уяўлення”. 3. Праблема вылучэння аднасастаўных сказаў (канцэпцыя “аб прынцыповай двухсастаўнасці сказа”). Аднасастаўныя сказы як вынік камунікацыйнай рэалізацыі двухсастаўнай мадэлі. Аднасастаўныя сказы і актуальнае чляненне. 4. Праблема безасабовых сказаў. Структурна-семантычныя разнавіднасці безасабовых сказаў. Размежаванне безасабовых і інфінітыўных сказаў у рэчышчы традыцыйнага беларускага сінтаксісу.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	Пісьмовы тэст
2.6	Семантычная і камунікацыйная арганізацыя	2	2					

	простага сказа.							
2.6.1	1. Семантычная арганізацыя простага сказа. Паняцце семантычнага сінтаксісу. Намінацыйнае значэнне сказа. Дыктум (прапазіцыі) і модус як два складнікі намінацыйнага значэння сказа. Паняцце прапазіцыі. Тыпы прапазіцый: падзейная (існавання, стану, руху, успрымання, дзеяння) і лагічная (характарызацыі, ідэнтыфікацыі, рэляцыі). Структура прапазіцыі: прэдыкат і актаны (аргументы, семантычныя функцыі, глыбінныя склоны), іх тыпы. Сірганстанты, атрыбуты, іх тыпы. Спосабы выражэння прапазіцыі: праз прэдыкатыўную канструкцыю / праз непрэдыкатыўную канструкцыю. Універсальнае і спецыфічнае ў сінтаксічных мадэлях беларускай мовы (пры супастаўленні з рускай і іншымі славянскімі мовамі). Сучасныя напрамкі вывучэння аб’ектыўнага і суб’ектыўнага зместу сказа. 2. Камунікацыйная арганізацыя простага сказа. Сказ і выказванне. Актуальнае чляненне выказвання. Кампаненты актуальнага члянення. Сродкі актуальнага члянення і актуалізацыі выказвання (парадак слоў, інтанацыя, лагічны націск, службовыя словы і інш.). Парадак слоў і актуальнае чляненне. Прамы і адваротны (інверсійны) парадак размяшчэння кампанентаў у выказванні. Спосабы выражэння тэмы і рэмы ў простым сказе. Камунікацыйная парадыгма сказа. Асноўныя камунікацыйна-сінтаксічныя тыпы выказванняў у беларускай мове. Тыпалогія выказванняў: нейтральныя / экспрэсіўныя, расчлянёныя / нерасчлянёныя (з нулявой тэмай), сінтагматычна незалежныя / сінтагматычна залежныя (абумоўленыя).					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	Гутарка па праблемных пытаннях тэмы
2.7	Складаны сказ: семантычная, фармальная і	2	2					

	камунікацыйная арганізацыя.							
2.7.1	1. Паняцце складанага сказа. Семантычная, фармальная і камунікацыйная арганізацыя складанага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы складанага сказа (поліпрэдыкатыўнасць, поліпрапазіцыйнасць і інш.). Ізамарфізм складанага сказа і словазлучэння. Граматычнае значэнне і граматычная форма складаных сказаў. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж прэдыкатыўнымі часткамі складаных сказаў, сродкі іх выражэння (інтанацыя, злучнікі і злучальныя словы). 2. Прынцыпы класіфікацыі складаных сказаў. Асноўныя падыходы да класіфікацыі складаных сказаў. Структурна-семантычны падыход: (1) злучнікавыя сказы: (1.1) складаназлучаныя, (1.2) складаназалежныя; (2) бяззлучнікавыя сказы. Падыход “ад зместу да формы”: (1) складаназлучаныя сказы: (1.1) злучнікавыя, (1.2) бяззлучнікавыя; (2) складаназалежныя сказы: (2.1) злучнікавыя, (2.2) бяззлучнікавыя. Праблема вылучэння бяззлучнікавых сказаў. 3. Паняцце складаназлучанага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы складаназлучаных сказаў: адносная аўтаномнасць, адносная раўнапраўнасць прэдыкатыўных частак, наяўнасць злучальных сродкаў сувязі. Складаназлучаныя сказы са спалучальнымі, размеркавальнымі, супраціўнымі, далучальнымі злучнікамі. Складаназлучаныя сказы аднароднага і неаднароднага складу, адкрытай і закрытай структуры. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж прэдыкатыўнымі часткамі складаназлучаных сказаў і спосабы іх выражэння. Складаназлучаныя сказы ўскладненай будовы. Складаназлучаныя сказы згрупіраванай і					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	Пісьмовы тэст

	незгрупіраванай будовы. Складаназлучаныя сказы і актуальнае члянэнне. 4. Паняцце складаназалежнага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы складаназалежных сказаў: характар сінтаксічнай сувязі – гіпатаксіс, іерархізаванасць будовы складаназалежных сказаў, наяўнасць падпарадкавальных сродкаў сувязі (злучнікаў і злучальных слоў).							
2.8	Функцыянальны і структурна-семантычны падыходы да класіфікацыі складаных сказаў.	1	1					
2.8.1	1. Функцыянальны падыход да класіфікацыі складаназалежных сказаў. Складаназалежныя сказы з даданымі дзейнікавымі, выказнікавымі, дапаўняльнымі, азначальнымі і акалічнаснымі часткамі. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж галоўнай і даданай часткамі складаназалежных сказаў і спосабы іх выражэння. 2. Структурна-семантычны падыход да класіфікацыі складаназалежных сказаў. Тып складаназалежных сказаў паводле структуры: складаназалежныя сказы расчлянёнай, нерасчлянёнай, кантамінаванай структуры. Асноўныя сродкі сувязі: падпарадкавальныя злучнікі, злучальныя словы (рэляты), указальныя словы (карэляты), апорныя словы. Праблема размежавання злучнікаў і злучальных слоў у складаназалежных сказах.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	Даклад
2.9	Складанае сінтаксічнае цэлае: крытэрыі вылучэння, сродкі міжфразавай сувязі, семантычная і камунікацыйная арганізацыя.	1	1		2			
2.9.1	1. Складанае сінтаксічнае цэлае (звышфразовае адзінства, праявічая страфа) як мінімальная адзінка тэксту. Асноўныя крытэрыі вылучэння ССЦ: лагічны, семантычны, граматычны. Паняцце мікратэмы. ССЦ і абзац. Суадносіны ССЦ і абзаца. Асноўныя функцыі абзаца. 2. Сродкі міжфразавай сувязі на ўзроўні ССЦ: уласна					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	Пісьмовы тэст

	лексічныя, лексіка-граматычныя, граматычныя. Віды сувязі ў ССЦ: ланцужковая, паралельная, далучальная, змешаная. Тыпы рэматычнай дамінанты ССЦ: прадметная, якая, статальная, акцыянальная, статальна-дынамічная, імпрэсіўная, сінкрэтычная. 3. Семантычная і структурная арганізацыя складанага сінтаксічнага цэлага. 4. Камунікатыўная арганізацыя складанага сінтаксічнага цэлага. Тэма-рэматычная структура складанага сінтаксічнага цэлага. Тыпы тэма-рэматычных ланцужкоў: простая лінейная паслядоўнасць, паслядоўнасць са скразной тэмай, паслядоўнасць з вытворнымі тэмамі, паслядоўнасць з расшчэпленай тэмай.							
2.10	Тэкст і дыкурс. Катэгорыі тэксту і дыкурсу.	1	1					
2.10.1	1. Тэкст як сінтаксічная адзінка. Пяняцце тэксту і дыскўрсу. 2. Падыходы да даследавання граматычнай прыроды тэксту: структурны (граматычны), семантычны, стылістычны, камунікацыйны, псіхалінгвістычны, семіятычны, прагматычны, кагнітыўны і інш. 3. Катэгорыі тэксту. Структура тэксту, тыпы сувязі ў ім, сродкі яе рэалізацыі. Асаблівасці арганізацыі тэкстаў розных стыляў. 4. Функцыянальна-сэнсавая тыпалогія тэкстаў: апавяданне, апісанне, разважанне. Семантыка-сінтаксічная адметнасць іх арганізацыі. 5. Тэкст і актуальнае члененне. Камунікацыйная арганізацыя тэксту.					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19], [20], [22], [25]	Пісьмовы тэст
2.11	Чужая мова і яе тыпы.	1	1					
2.11.1	1. Чужая мова, яе тыпы (простая, ускосная і няўласна-простая) і спосабы ўвядзення ў кантэкст. 2. Сінтаксічныя і пунктуацыйныя асаблівасці ўвядзення чужой мовы ў кантэкст. Чужая мова і					Электронны падручнік, курс лекцый	[1]-[4], [6], [10], [12], [14], [16], [17], [19],	Гутарка па праблемных пытаннях тэмы

	словы аўтара, сувязь і ўзаемаадносіны паміж імі. 3. Рэпліка, маналог, дыялог, палілог, цытата як акты камунікацыі: будова, функцыі і стылістычная роля.							[20], [22], [25]	
--	---	--	--	--	--	--	--	-----------------------------	--